

BIOdiversitat

Revista electrònica del Servei de Conservació de la Biodiversitat

1 Fauna cavernícola

Artròpodes únics i sorprenents a les coves de Castelló

2 Gestió de la flora valenciana

El Centre per a l'Investigació i Experimentació Forestal (CIEF)

3 Censos de mamífers marins

Dofins llistats i caps d'olla negres al mar de Bamba

4 Flora en perill

Les plantes valencianes més amenaçades

5 Legislació ambiental

Ampliació del Catàleg d'espècies de fauna amenaçada de la Comunitat Valenciana

6 Flora valenciana

Les plantes aromàtiques de la Comunitat Valenciana: diversitat i aplicacions en la jardineria

7 Gestió del territori

Projecte Life: Restauració d'Hàbitats Prioritaris per als Amfibis

8 Fauna en perill

Nous nuclis de població del cranc de potes blanques a la Comunitat Valenciana

9 Notícies curtes

- 1.- Declaració de 6 noves reserves de fauna
- 2.- Avistades quatre balenes a les costes valencianes
- 3.- Declaració d'una nova microrreserva de flora a Alacant

Sergio Montagud

Artròpodes únics i sorprenents a les coves de Castelló.

Durant els últims anys, el Museu Valencià d'Història Natural du a terme la catalogació i la investigació de la fauna cavernícola de la Comunitat Valenciana i, en especial, de la província de Castelló.

L'ambient que troben els animals a les coves és molt diferent al de l'exterior, atesa l'obscuritat total, la humitat permanent, i que els recursos alimentaris són, en general, escassos. Malgrat aquestes desfavorables condicions ambientals, a les coves viuen uns animals despigmentats i cecs molt curiosos i d'un gran valor científic. Algunes són espècies molt adaptades a la vida subterrània que han mantingut la seua morfologia des de fa milions d'anys, per la qual cosa es poden considerar veritables fòssils vivents.

Sergio Montagud

Troglobisium racovitzai

Aquest estudi han revelat Castelló com una de les zones més importants d'Europa per als artròpodes cavernícoles, algunes espècies dels quals són coetànies dels dinosaures.

Entre les espècies de les coves de Castelló trobem dos artròpodes que a tot el món només es poden observar en aquesta zona (és el que s'anomena un endemisme): *Ildobates neboti* i *Paratachycampa hispanica*.

Una altra joia de la fauna cavernícola valenciana, és *Troglobisium racovitzai*, un pseudoescorpió, endèmic també, però en aquest cas de la península Ibèrica.

Però, els estudis han dut noves sorpreses, com el descobriment d'espècies cavernícoles no descrites abans. Una d'elles ha sigut *Kens-leya briani*, un diminut isòpode aquàtic trobat a l'Ullal de Miravet a Cabanes (Plana Alta), mentre que l'última troballa de l'equip d'investigadors valencians ha sigut *Gollumjapyx smeagol*, un depredador d'uns dos centímetres i mig de longitud, fet que el situa entre els invertebrats més grans de la fauna cavernícola.

Tal i com es comenta en l'article 5 anterior d'aquest número de *Biodiversitat*, quatre de les espècies trobades han sigut incloses recentment en el Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçada en la

Sergio Montagud

Ildobates neboti

categoria de vulnerables: *Ildobates neboti*, *Paratachycampa peynoensis*, *Typhlatya miravetensis* i *Speleoharpactea levantina*.

Aquestes troballes ens mostren un món desconegut, interessant, fràgil i amb gran valor natural, que necessita mesures per a assegurar que els animals que el poblen puguen continuar vivint de la manera que ho han fet els últims setanta o vuitanta milions d'anys.

Sergio Montagud

Paratachycampa hispanica

El Centre per a l'Investigació i Experimentació Forestal (CIEF).

El Centre per a la Investigació i Experimentació Forestal (CIEF) de la Comunitat Valenciana va ser creat a l'any 2005, com a òrgan dipositari de les competències que en matèria d'investigació, desenvolupament i innovació forestal i de flora silvestre té el Consell de la Generalitat Valenciana.

El seu objectiu principal és aconseguir una coordinació real i efectiva

entre les administracions públiques, els centres d'investigació, els centres tecnològics i les empreses, en l'àmbit de la investigació aplicada dels sectors forestal i de conservació de la biodiversitat. Per tal de satisfer aquest objectiu el CIEF presenta les següents línies de treball:

1) Promoure la cooperació i la col·laboració entre les administracions públiques, els centres d'investi-

gació i tecnològics, les universitats i les empreses, mitjançant la formalització de convenis i acords de R+D+I (recerca, desenvolupament i innovació), alhora que actua com a nucli de comunicacions i centre de recursos per a la investigació

2) Proporcionar infraestructures, mitjans materials i suport tècnic, a línies i projectes d'investigació externs. Les instal·lacions del Mas de les Fites, la xarxa de viviers

Viver de plantes amenaçades

forestals i les forests patrimonials de la Generalitat s'inclouen entre els llocs potencials per a la realització de les activitats de recerca.

3) Desenvolupar línies pròpies d'investigació dirigides a la resolució de problemes relacionats amb la gestió del medi natural.

4) Integrar i optimitzar els programes experimentals fins ara gestionats des de diferents serveis, com la conservació de recursos fitogenètics forestals i de flora silvestre o el laboratori de sanitat forestal. També s'inclou la gestió del Banc de Llavors Forestals.

5) Fomentar entre els tècnics especialitzats la innovació en les matèries esmentades, mitjançant la transferència de resultats i la formació contínua.

Línies de treball pròpies del CIEF

Conservació de la flora singular

Les activitats de conservació de flora silvestre singular es realitzen mitjançant 2 línies principals d'actuació:

a) Planificar y executar la recuperació d'espècies de plantes amenaçades del territori valencià: cens,

seguiment poblacional, recollida de llavors, obtenció dels protocols de propagació i cultiu i plantació experimental en l'hàbitat natural (veure article 4 d'aquest número).

b) Posada en valor de la flora endèmica valenciana, mitjançant la domesticació (obtenció de llavors, depuració dels protocols de germinació i cultiu, i plantació) d'espècies amb aplicacions concretes que incrementen la seua valoració social. Es realitzen treballs específics per a les espècies d'alta potencialitat ornamental i plantes aromàtiques, com també de transferència progressiva al sector productiu públic i privat (veure article 6 d'aquest número).

Sanitat forestal

Controlar les plagues i malalties forestals per sota de nivells tolerables, de manera que els danys que causen a la vegetació siguin admissibles, és la finalitat prioritària del programa de treball en sanitat forestal. Per tal d'aconseguir-ho, cal disposar d'un sistema de diagnòstic ràpid i eficaç, connectat amb els centres especialitzats de referència. El laboratori de sanitat forestal del CIEF assumeix aquesta tasca i alhora participa en el desenvolupament de línies d'investigació ja iniciades, com ara el control de *Curculio elephas* i la seua relació amb la viabilitat de les bellotes de carrasca, l'estudi de poblacions del vesc *Viscum album* subsp. *austriacum* i l'ampliació del coneixement sobre l'acció

del bacteri *Brenneria quercina* en las masses de quercínies. També s'hi plantegen nous objectius amb la intenció de respondre als problemes fitosanitaris, sempre amb criteris d'investigació aplicada, en col·laboració amb diferents universitats i centres de recerca.

Projectes europeus

Ripidurable

En aquest projecte participen 10 centres del sud d'Europa amb l'objectiu d'aportar, a les autoritats competents, criteris de gestió sostenible dels ecosistemes de ribera fluvial i l'entorn de zones humides.

El CIEF centra la seua activitat en establir metodologies per a la caracterització de la vegetació de les conques fluvials i tècniques adequades de gestió del material vegetal als projectes de restauració.

Genmedoc

El CIEF coordina, des del mes de maig de 2004, una xarxa de bancs de llavors de 12 regions de 5 estats membres de la Unió Europea i 3 països tercers de la ribera sud del mediterrani. L'objectiu principal és l'elaboració de metodologies comunes de treball i l'intercanvi d'informacions en relació amb la conservació i la gestió de materials fitogenètics

Semclimed

Aquest projecte proposa un conjunt d'activitats destinades a avaluar els efectes del canvi climàtic sobre la biodiversitat de flora de la conca mediterrània, desenvolupar mesures de conservació activa d'espècies i hàbitats amenaçats i incrementar la consciència pública sobre l'abast social i ecològic de l'impacte del canvi climàtic. També s'inclou l'ajuda i l'assessorament per crear nous bancs de llavors als països nord-africans i donar suport per tal que conserven la seua flora amenaçada.

Semclimed aprofita la sinèrgia de treball generada per la xarxa "Genmedoc", que agrupa ara mateix a 12 regions de 5 estats membres de la Unió Europea i 3

Instal·lacions del CIEF a Quart de Poblet

Antonio Alcocer

països tercers de la ribera sud, que completen una xarxa d'observatoris de l'impacte del canvi climàtic sobre la biodiversitat de la flora del mediterrani.

La coordinació transnacional és assumida pel CIEF (Centre d'Investigació i Experimentació Forestal)-Banc de Llavors, de la Generalitat Valenciana.

Convenis:

a) CEAM (Fundació Centre d'Estu-

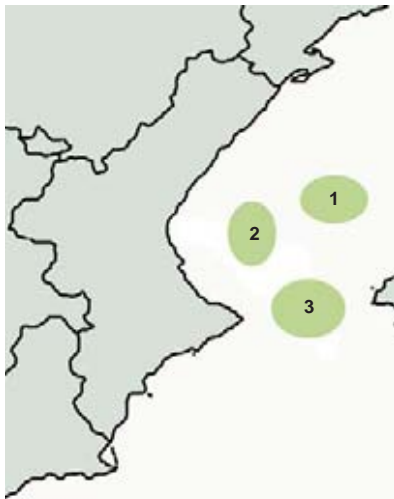
dis Ambientals del Mediterrani). **Programa d'investigació i desenvolupament sobre restauració de la coberta vegetal.** El programa preten establir bases científiques per a la gestió de les forests valencianes i la resolució de problemes específics.

b) CIDE-CSIC (Centre d'Investigacions sobre Desertificació): **Estudis sobre la desertificació a la Comunitat Valenciana.** Inclou l'elaboració d'una cartografia de la de-

sertificació a la Comunitat Valenciana, un sistema d'indicadors regionals i locals de desertificació i l'elaboració de mapes de sòls de la província de Castelló.

c) Universitat Politècnica de València i Universitat de Barcelona: **Projecte MICORURAL**, un estudi de viabilitat, tècniques de cultiu i estratègies de protecció de fongs comercials per a valorització de les forests i les àrees agrícoles de muntanya.

Dofins llistats i caps d'olla negres al mar de Bamba.

Àrees de cens de mamífers marins

- 1 Mar de Bamba
- 2 Golf de València
- 3 Canal d'Eivissa

La conselleria de Territori i Habitatge, en col·laboració amb la Universitat de València i l'Oceanogràfic de València du a terme una campanya d'estudi dels cetacis marins en tres zones de la costa mediterrània valenciana: el mar de Bamba (al sud-est de l'illes Columbretes), el golf de València i el canal d'Eivissa. Amb una periodicitat mensual es realitzen censos en cadascuna de les zones mitjançant prospecció visual i acústica amb l'ajuda d'un hidròfon (micròfon col·locat dins de l'aigua per a detectar els sons que emeten els mamífers marins).

En l'última eixida al mar de Bamba, el 12 de gener del 2007, i amb les càmeres de la Sexta Te-

levisió, es van localitzar mitjançant l'hidròfon un grup molt nombrós de dofí llistat. Quan es van poder localitzar visualment es va confirmar que es tractava d'un grup de 100 exemplars. Els dofins van socialitzar amb l'embarcació, s'hi van acostar i van nadar al seu voltant durant un temps.

Després d'aquesta grata troballa a l'hora i mitja va saltar la gran sorpresa amb la trobada amb 30 exemplars de cap d'olla negre. Aquesta espècie mai havia sigut citada en aquesta zona i és molt difícil trobar-se amb algun exemplar en el mediterrani i molt menys amb un grup tan nombrós com aquest.

El dijous 25 es va fer el cens del golf de València però les males condicions meteorològiques i de la

mar van dificultar molt el treball de localització de cetacis. En aquest cas, en l'embarcació estava present un equip de Canal 9 que va ser testimoni d'una trobada amb 6 exemplars de dofí llistat.

Aquests censos posen en evidència que, malgrat les múltiples agressions que el mar Mediterrani pateix per part de l'espècie humana, conserva una rica i variada fauna de gran interès i molt vistosa, com són el cas dels dofins, caps d'olla i balenes que actualment poblen les aigües. És responsabilitat de tots evitar noves agressions i recuperar aquest medi marí, bàsic en la conservació de la biodiversitat i també en la viabilitat de l'economia de comunitats com la valenciana que han de viure de cara al mar.

Antonio Alcocer

Parella de dofins llistats albrats al Mar de Bamba

Les plantes valencianes més amenaçades.

Verbascum fontqueri

Inma Ferrando

La Conselleria de Territori i Habitatge du a terme diversos projectes encaminats a l'estudi, divulgació i recuperació de les poblacions de plantes més amenaçades del territori valencià. Des del Centre d'Experimentació Piscícola del Palmar es treballa amb espècies de flora aquàtica (tal i com es va comentar en el número 1 de *BIODiversitat*). Al Jardí Botànic es treballa amb pteridòfits

(falagueres, cues de cavall, etc.) mentre que a l'IVIA (Institut Valencià d'Investigacions Agràries) s'estudien les orquídies. De la resta de les espècies s'ocupa un equip de treball del CIEF (Centre per a la Investigació i l'Experimentació Forestal) centre de la Conselleria especialitzat en la gestió de la flora valenciana. L'objectiu prioritari d'aquest equip és el treball amb espècies que es troben en greu perill d'extinció a causa, sovint però no sempre, de la degradació del seu medi natural.

Els treballs que es realitzen amb aquestes espècies tenen les accions prioritàries següents:

1) Localització de les poblacions naturals. El primer treball és la recerca dels exemplars a la natura, per censar-los i obtenir informació sobre l'estatus actual de les poblacions. Això implica no només la visita a les localitats ja conegudes sinó, de vegades, també la recerca en el medi natural de noves poblacions inèdites per a la ciència.

Albert Navarro

Antirrhinum valentinum

2) Recol·lecció de llavors i fruits. Amb aquests la Conselleria elabora un Banc de Germoplasma amb dos objectius principals: per una banda disposar d'una col·lecció de llavors que garantisca la preservació a mitjà o llarg termini del reservori genètic de les espècies amenaçades, i per altra disposar de material de propagació per multiplicar i repoblar aquelles espècies en perill d'extinció.

3) Proves de germinació. Amb llavors arreplegades en el camp es fan proves de germinació al laboratori del CIEF, o, en el seu cas, proves de perfeccionament dels protocols de germinació i cultiu. Tot això amb l'objectiu d'aprofundir en el coneixement de la biologia de l'espècie i dels protocols de propagació necessaris per a produir suficient planta per a posteriors plantacions en el medi natural.

4) Reforçament de les poblacions naturals. Amb les plantes abans germinades i cultivades al CIEF, i en el cas que calga, es refermen les poblacions naturals amb plantes cultivades al propi viver, amb un disseny previ de la plantació.

5) Generar noves poblacions de seguretat, en el cas que es trobe el medi adient i en una zona on es puga garantir la viabilitat de la població

D'aquesta manera es pretén preservar les poblacions actuals i donar un futur a unes plantes que formen part del patrimoni natural valencià i són unes bones indicadores del bon estat del medi natural que ens envolta.

Taula 1: espècies de plantes amenaçades amb les quals es treballa al CIEF

Vivaces	
<i>Anarrhinum fruticosum</i>	<i>Corema album</i>
<i>Aristolochia clematitidis</i>	<i>Garidella nigellastrum</i>
<i>Biarum dispar</i>	<i>Limonium dufourii</i>
<i>Boerhavia repens</i>	<i>Limonium perplexum</i>
<i>Cistus heterophyllus carthaginense</i>	<i>Lupinus mariae-josephi</i>
<i>Thymus webbianus</i>	<i>Reseda alba hookeri</i>
<i>Halimium atripicifolium</i>	<i>Campanula mollis</i>
<i>Festuca triflora</i>	<i>Ferula loscosii</i>
<i>Cotoneaster granatensis</i>	<i>Triglochin barelleri</i>
<i>Launaea arborescens</i>	<i>Launaea lanifera</i>
<i>Ajuga pyramidalis</i>	<i>Genista umbellata</i>
<i>Androsace elongata breistrofferi</i>	<i>Reseda lanceolata</i>
<i>Antirrhinum pulverulentum</i>	<i>Vialiana primuliflora assoana</i>
<i>Carex digitata</i>	
Anuals	
<i>Silene cambessedessii</i>	<i>Ononis viscosa subcordata</i>
<i>Fumaria munbyi</i>	<i>Parentucellia viscosa</i>
Altres	
<i>Antirrhinum valentinum, Verbascum fontqueri, Anthyllis lagascana, Echium saetabense, Chaenorhynchium tenellum, Limonium mansanetianum, Silene diclinis ...</i>	

Ampliació del Catàleg d'espècies de fauna amenaçada de la Comunitat Valenciana

En el Decret 32/2004, del Consell de la Generalitat, es va crear i regular el Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçada on s'estableixen categories i normes per a la protecció dels animals valencians més amenaçats. En aquell moment s'incloueren a 54 espècies que necessitaven mesures de protecció per la seua delicada situació.

Bavosa de riu

- 21 van ser catàlogats com a animals en perill d'extinció: "espècies, subespècies o poblacions la supervivència de les quals és poc probable si els factors causants de la seua actual situació continuen actuant".
- 33 com a vulnerables: "aquelles que corren risc de passar a la categoria anterior en un futur immediat si els factors adversos que actuen sobre elles no són corregits".

Aquest Catàleg acaba de ser ampliat amb 10 espècies noves en la categoria de vulnerables, en base a l'Ordre de 1 de desembre de 2006, de la Conselleria de Territori i Habitatge, mitjançant els oportuns informes tècnics del Servei de Conservació de la Biodiversitat.

Entre les 10 espècies incloses set són invertebrats i les tres restants aus. Entre els invertebrats s'inclouen cinc insectes.

Gavina capblanca

Taula 2: Espècies incloses inicialment al Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçada en la categoria de "Vulnerables".

Nom científic	Nom valencià	Nom castellà
INVERTEBRATS		
<i>Parnassius apollo</i>		
<i>Potomida littoralis</i>		
<i>Tudorella sulcata</i>		
PEIXOS		
<i>Salaria fluviatilis</i>	Bavosa de riu	Blenio de río
AMFIBIS		
<i>Pleurodeles waltl</i>	Ofegabous	Gallipato
<i>Discoglossus jeanneae</i>	Gripau pintat	Sapillo pintojo meridional
RÈPTILS		
<i>Emys orbicularis</i>	Tortuga d'aigua europea	Galápago europeo
<i>Podarcis atrata</i>	Sargantana de les Columbretes	Lagartija de Columbretes
AUS		
<i>Hydrobates pelagicus</i>	Escateret	Paño mediterráneo
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Corb marí emplomallat	Cormorán moñudo
<i>Ardea purpurea</i>	Agró roig	Garza imperial
<i>Falco eleonorae</i>	Falcó de la reina	Halcón de Eleonora
<i>Hieraaetus fasciatus</i>	Àguila de panxa blanca	Águila-azor perdicera
<i>Circus pygargus</i>	Arpallot cendrós	Aguilucho cenizo
<i>Tetrax tetrax</i>	Sisó	Sisón
<i>Pterocles orientalis</i>	Xurra	Ganga ortega
<i>Glareola pratincola</i>	Carregada	Canastera
<i>Larus genei</i>	Gavina capblanca	Gaviota picofina
<i>Chlidonias hybrida</i>	Fumarell de galta blanca	Fumarel cariblanco
<i>Sterna hirundo</i>	Xatrac d'albufera	Charrán común
<i>Sterna albifrons</i>	Mongeta	Charrancito común
<i>Riparia riparia</i>	Parpalló	Avión zapador
<i>Cinclus cinclus</i>	Merla d'aigua	Mirlo acuático
<i>Panurus biarmicus</i>	Xauet mostatxut	Bigotudo
<i>Chersophilus duponti</i>	Alosa becuda	Alondra de Dupont
<i>Bucanetes githagineus</i>	Pinsà trompeter	Camachuelo trompetero
MAMÍFERS		
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Rata penada de ferradura menuda	Murciélago pequeño de herradura
<i>Rh. ferrumequinum</i>	Rata penada de ferradura gran	Murciélago grande de herradura
<i>Rhinolophus euryale</i>	Rata penada de ferradura mediterrània	Murciélago mediterráneo de herradura
<i>Myotis myotis</i>	Rata penada de morro gran	Murciélago ratonero grande
<i>Myotis blythi</i>	Rata penada de morro agut	Murciélago ratonero mediano
<i>Myotis emarginata</i>	Rata penada d'orelles dentades	Murciélago ratonero pardo
<i>Microtus cabreræ</i>	Talpó de Cabrera	Topillo de Cabrera

Benjamín Albiach

Taula 3: Ampliació del catàleg. Espècies **noves** incloses al Catàleg en la categoria de "Vulnerables".

Nom científic	Nom valencià	Nom castellà
INVERTEBRATS		
<i>Coenagrion mercuriale</i> ,		
<i>Gomphus graslinii</i>		
<i>Oxygastra curtisii</i>		
<i>Ildobates neboti</i>		
<i>Paratachycampa peynoensis</i>		
<i>Typhlatya miravetensis</i>		
<i>Speleoharpactea levantina</i>		
AUS		
<i>Otis tarda</i>	Avitarda	Avitarda comùn
<i>Pterocles alchata</i>	Ganga	Ganga ibèrica
<i>Neophron percnocterus</i>	Miloca	Alimoche comùn

Entre els insectes tres són libèl·lules:

- 1) *Coenagrion mercuriale*, amb poblacions molt reduïdes situades en xicotets trams de les conques altes i mitjanes dels rius de Castelló i València,
- 2) *Gomphus graslinii*, localitzat únicament al terme municipal de Quesa a València,
- 3) *Oxygastra curtisii*, amb una única població detectada a la localitat valenciana de Titaguas.

El quart és un coleòpter aquàtic propi de coves: *Ildobates neboti*, el qual és un endemisme que només es troba en unes poques zones de la província de Castelló. I l'últim és *Paratachycampa peynoensis*, un endemisme exclusiu de determinades cavitats de la Serra Calderona a València.

Respecte als altres dos invertebrats, un és un crustaci: *Typhlatya miravetensis*, endemisme només localitzat en una cova del terme municipal de Cabanes (Castelló), i l'altre un aràcnid: *Speleoharpactea levantina*,

José Larrosa

Gripau pintat

na, també propi d'uniques poques coves de la província de Castelló.

Les noves espècies d'aus que s'in-

Miguel Àngel Monsalve

Rata penada de peus grans

clouen són: l'avitarda (*Otis tarda*), la qual a la Comunitat Valenciana té una xicoteta població situada entre els termes d'Ayora a València i Villena a Alacant; la ganga (*Pterocles alchata*), representada tan sols per uns pocs exemplars a Villena, i la miloca (*Neophron percnocterus*), que disposa tan sols d'uniques poques parcel·les nidificants repartides per l'interior de les províncies de Castelló i València.

Taula 4: Espècies incloses inicialment al Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçada en la categoria de "En Perill d'Extinció".

Nom científic	Nom valencià	Nom castellà
INVERTEBRATS		
<i>Austropotamobius pallipes</i>	Cranc de riu de potes blanques	Cangrejo de río
<i>Theodoxus velascoi</i>	Petxinot	Náyade
<i>Unio elongatulus</i>	Petxinot de riu	Náyade
PEIXOS		
<i>Valencia hispanica</i>	Samaruc	Samaruc
<i>Aphanius iberus</i>	Fartet	Fartet
<i>Chondrostoma arrigonis</i>	Madrilla del Xúquer	Loína del Júcar
<i>Gasterosteus gymnuris</i>	Punxoset	Espinoso
RÈPTILS		
<i>Testudo hermanni</i>	Tortuga mediterrània	Tortuga mediterrànea
AUS		
<i>Botaurus stellaris</i>	Vítor	Avetoro
<i>Ardeola ralloides</i>	Oroval	Garcilla cangrejera
<i>Marmaronetta angustirostris</i>	Rosseta	Cerceta pardilla
<i>Aythya nyroca</i>	Roget	Porrón pardo
<i>Oxyura leucocephala</i>	Ànec capblanc	Malvasía cabeciblanca
<i>Fulica cristata</i>	Fotja banyuda	Focha cornuda
<i>Falco naumanni</i>	Xoriguer menut	Cernícalo primilla
<i>Calonectris diomedea</i>	Baldriga cendrosa	Pardela cenicienta
<i>Circus aeruginosus</i>	Arpallot de marjal	Aguilucho lagunero
<i>Larus audouinii</i>	Gavina corsa	Gaviota de Audouin
MAMÍFERS		
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	Rata penada de ferraruda mitjana	Murciélago mediano de herradura
<i>Myotis capaccinii</i>	Rata penada de peus grans	Murciélago ratonero patudo
<i>Lutra lutra</i>	Llúdria	Nutria

Amparo Olivares

Les plantes aromàtiques de la Comunitat Valenciana: diversitat i aplicacions en la jardineria

Des de finals de l'any 2001 la Conselleria de Territori i Habitatge desenvolupa el projecte "Producció i plantació de flora silvestre aromàtica", amb l'objectiu de estudiar, conservar, divulgar i millorar els protocols de cultiu de les plantes aromàtiques valencianes.

El projecte es du a terme fonamentalment amb plantes de la família Labiatae, la qual és la més rica en espècies endèmiques de la Comunitat Valenciana i que posseeix una major proporció de plantes rares o amenaçades. A més a més, s'ha afegit una espècie de la família Rutaceae, pel

seu interès especial, com és *Dictamnus hispanicus*. En total es treballa amb 27 espècies, tal i com es mostra en la taula.

Les línies d'acció d'aquest treball del CIEF (Centre per a la Investigació i l'Experimentació Forestal) són les següents:

- 1) Estudi de les poblacions naturals de les plantes, recollida de llavors, processament d'aquestes i assajos de germinació.
- 2) Determinació i millora, en el seu cas, dels protocols de germinació per a cada espècie.

Amparo Olivares

Exemplars de *Salvia lavandulifolia approximata* en el viver de l'Ontanar (Castielfabib)

Una vegada s'aconsegueix el cultiu en el viver i és defineixen les condicions de la seua plantació, les plantes obtingudes s'utilitzen per als fins següents:

- a) reforçament de les poblacions al seu medi natural.
- b) restauració d'hàbitats dins del Projecte Life de Conservació d'hàbitats prioritari d'alta muntanya.
- c) creació i manteniment de rocalles de plantes autòctones, jardins botànics, etc. amb l'objectiu de donar a conèixer al públic general les espècies pròpies del nostre territori i difondre els seus usos i virtuts.
- d) col·laborar amb viveristes privats i proveir-los de planta autòctona per a difondre l'ús d'aquestes com una alternativa viable en la jardineria.

Per tant, l'objectiu últim d'aquest projecte és la conservació del nostre entorn natural donant un valor a unes plantes desconegudes per al públic general. No hem d'oblidar que les plantes aromàtiques, a més a més del seu interès per al manteniment de la biodiversitat valenciana, poden ser de gran utilitat per als productors privats ja que són espècies acostumades al nostre clima mediterrani. Aquest fet comporta que necessiten poc de manteniment i la despesa d'aigua és molt més reduïda en comparació amb espècies que provenen d'altres zones del món.

Taula 5: Espècies aromàtiques amb les quals es treballa al CIEF.

Espècie	Endèmica	Rara	Amenaçada	Life*
<i>Dictamnus hispanicus</i>	X	X	X	
<i>Hyssopus canescens</i>	X			
<i>Salvia blancoana mariolensis</i>	X			X
<i>Salvia lavandulifolia approximata</i>	X	X		X
<i>Salvia lavandulifolia lavandulifolia</i>	X			X
<i>Sideritis chamaedryfolia</i>	X	X	X	
<i>Sideritis murgetana murgetana</i>	X			
<i>Sideritis spinulosa subspinosa</i>	X	X		
<i>Sideritis tragoriganum mugronensis</i>	X			
<i>Teucrium buxifolium buxifolium</i>	X	X		
<i>Teucrium buxifolium rivasi</i>	X			
<i>Teucrium hifacensis</i>	X	X		
<i>Teucrium thymifolium</i>	X			
<i>Thymbra capitata</i>		X	X	
<i>Thymus borgiae</i>	X	X	X	
<i>Thymus godayanus</i>	X			X
<i>Thymus granatensis micranthus</i>	X	X		
<i>Thymus hyemalis</i>	X	X		
<i>Thymus lacaitae</i>	X	X		
<i>Thymus leptophyllus</i>	X	X		
<i>Thymus membranaceus</i>	X	X		
<i>Thymus modroderi</i>	X	X		
<i>Thymus pulegioides</i>	X	X		X
<i>Thymus webbianus</i>	X	X	X	
<i>Thymus wilkommii</i>	X	X		
<i>Thymus serpylloides gadorensis</i>	X			
<i>Thymus vulgaris aestivus</i>	X			

*Projecte LIFE "Conservació d'hàbitats prioritari d'alta muntanya"

José Larrosa

Projecte Life "Restauració d'hàbitats prioritaris per als amfibis"

El projecte Life "Restauració d'hàbitats prioritaris per a amfibis", finançat per la Comissió Europea amb una inversió superior a 1.000.000 euros, compta amb el suport de la Universitat de València, la Unió de Llaradors i Ramaders i l'Asociación Herpetológica Española.

El projecte se centra sobre tres espècies d'amfibis autòctons de la Comunitat Valenciana que estan amenaçades: el gripau pintat, el gripau cavador i l'ofegabous.

Els amfibis són un grup amenaçat sobretot per la desaparició dels seus hàbitats de reproducció, constituïts per tolles, abeuradors i basses. La principal amenaça que actua sobre les tolles és l'abandó dels usos rurals, perquè moltes d'elles eren tradicionalment utilitzades per a abeurar ramat. Aquest abandó ocasiona l'eliminació progressiva de les aportacions hídriques i el reblliment de les cubetes per l'acumulació de terra. Amb les actuacions iniciades s'espera pal·liar aquests impactes, per la qual cosa s'han realitzat dragatges selectius en algunes tolles, s'han restaurat les cunetes que constitueixen les seues aportacions hídriques i en alguns casos s'ha restituit la seua morfologia.

Els primers treballs s'han centrat en la comarca dels Serrans, als termes municipals de La Yesa, Alpuente i Aras de los Olmos, on s'ha disposat de la col·laboració de les corporacions locals, els ramaders i els caçadors de la

Vicente Sancho

Obres de recuperació d'una tolla al municipi de La Yesa

zona. En aquesta primera fase, s'han restaurat set tolles de notable interès per als amfibis, ja que són quasi els únics punts d'aigua d'aquesta zona, per la qual cosa resulten vitals per a la reproducció d'amfibis com el tòtil, el gripau corredor, el gripau cavador, el gripauet i, possiblement, el gripau pintat, la nostra espècie més escassa.

Víctor Ciscar

Gripau cavador

D'altra banda, s'han realitzat actuacions de millora d'un barranc per a garantir l'aportació d'aigua a un brollador on a més perviu una de les escasses poblacions valencianes de cranc de riu autòcton. De la mateixa manera, s'ha construït una nova tolla, s'ha retirat l'excés de sediment d'unes altres 4 basses i s'ha restaurat una font. En futures fases s'estendran les actuacions a la resta dels 55 punts projecte.

Es pretén també assegurar la seua permanència i conservació eliminant els impactes presents i les amenaces potencials i desenvolupar una metodologia de maneig i gestió dels diferents tipus d'hàbitats aquàtics que puga ser aplica-

da en altres punts de la conca mediterrània. Per a portar a terme les accions que s'han d'efectuar s'establirà una xarxa de 55 tolles i s'elaborarà un sistema d'informació geogràfica per al seu seguiment i control.

D'altra banda, es va a desenvolupar un programa d'educació ambiental dirigit sobretot a les poblacions rurals i al públic en general, per a donar a conèixer la importància i l'interès dels amfibis com a indicadors de la qualitat del medi natural, com a insecticides naturals i com a aliment per a altres animals.

Amb aquesta campanya es pretén sensibilitzar la població de l'impacte negatiu que ocasionen les espècies exòtiques sobre els amfibis i sobre la biodiversitat en general; l'alliberament al medi de tortugues de Florida, crancs americans o peixos de colors són una de les amenaces més importants.

Per a més informació poden visitar la pàgina web:

www.lifeanfibios.com

Vicente Sancho

Tòtil

José Larrosa

Gripauet

Nous nuclis de població del cranc de potes blanques a la Comunitat Valenciana

El cranc de riu de potes blanques (*Austropotamobius pallipes*) és un invertebrat greument amenaçat i per això està inclòs en la categoria de "vulnerable" en el Catàleg nacional d'espècies amenaçades. Així mateix, també ha patit en les últimes dècades una alarmant regressió als rius de la Comunitat Valenciana, on abans es distribuïa àmpliament, per la qual cosa va ser declarat el 2004 "en perill d'extinció" dins del Catàleg valencià de fauna amenaçada.

Les amenaces que pesen sobre aquest cranc són, fonamentalment, l'alteració de l'hàbitat i la pesta del cranc o afanomicosi. Aquesta malaltia va arribar a les aigües dels rius valencians amb la introducció del cranc de riu americà. Aquest últim és portador del fong però no desenvolupa la malaltia. No ocorre el mateix amb el cranc autòcton, el qual sí que és molt sensible a aquesta, i desapareixen tots els individus quan entren en contacte les poblacions dels dos tipus de cranc. D'altra banda, en menor grau també li afecten les fluctuacions en els nivells freàtics per causes tant naturals (sequeres) com artificials (sobreexplotació dels aqüífers), la contaminació, el furtivisme i la pressió de nous depredadors com el visó americà.

Per a conèixer amb detall la situació d'aquest invertebrat aquàtic a la Comunitat Valenciana, la Conselleria de Territori i Habitatge està

Jose Vicente Bataller

Sorta de cranc de potes blanques

Jose Vicente Bataller

Cranc de riu de potes blanques

realitzant des de 2003 un seguiment de les poblacions existents, fruit del qual s'ha constatat que totes elles es troben molt reduïdes en nombre d'exemplars i clarament relictos i aïllades en alguns afluent dels trams alts dels nostres rius.

Els treballs d'investigació realitzats fins avui han permès augmentar el nostre coneixement de l'espècie en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, establir les primeres línies d'actuació i executar les primeres accions de conservació.

Durant 2007 tècnics del Servei de Conservació de la Biodiversitat han realitzat un seguiment de la major part de les poblacions i han pres mostres per a estudiar la genètica de l'espècie i determinar si les diferents poblacions valencianes tenen un origen comú o no. També s'han rebut 2000 nous exemplars de la piscifactoria per a la cria de crancs, a Rillo de Gallo (Guadalajara) cedits per la Junta de Comunidades de Castilla La Mancha. Amb tot això s'han alliberat 850 exemplars a 6 punts de la Comunitat Valenciana. Es tracta de 3 reforçaments a localitats on ja s'havien alliberat en anys anteriors, i 3 nous alliberaments o introduccions a llocs on aquesta espècie s'havia extingit.

Aquestes actuacions i les realitzades en els últims anys han permès

que la distribució d'aquest invertebrat passe de tan sols 8 poblacions conegudes el 2003 a 21 en l'actualitat. A més, en totes elles els exemplars es reproduïen normalment, la qual cosa significa un signe evident de recuperació que invita a pensar que, amb una bona planificació i gestió, és possible revertir el procés de desaparició de l'espècie i mantenir un important contingent d'exemplars i nuclis de cria.

Finalment, ressenyar que alguns exemplars s'utilitzaran com a reproductors en un nou projecte per a la cria en captivitat d'aquest crustaci, promogut per la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, amb la col·laboració de Conselleria de Territori i Habitatge, la qual cosa permetrà la producció d'exemplars destinats a futurs alliberaments al medi natural.

Antonio Pradillo

Prospecció de cranc autòcton

Notícies curtes

Declaració de sis noves reserves de fauna.

Amb data de 26 de desembre de 2006 es va publicar l'ORDRE de 23 de novembre de 2006, de la Conselleria de Territori i Habitatge per la qual es declaren sis noves reserves de fauna en la Comunitat Valenciana.

En aquesta ordre es declaren les següents reserves de fauna. Indiquem al costat de cada una d'elles l'espècie (nom valencià i científic) per la qual la zona ha

estat declarada zona de reserva.

1)- Barranc del Salt (La Pobla de Benifassà). **Cranc de riu de potes blanques** (*Austropotamobius pallipes*).

2)- Bassa de Vallivana (Morella). **Ofegabous** (*Pleurodeles waltl*).

3)- Barranc de l'Horteta (Torrent). **Petxinots**. (*Unio elongatulus* y *Anodonta cygnea*).

4)- Palancares de Meca (Ayora). **Xoriguer menut** (*Falco naumanni*).

5)- Llanos del Pinar (Vallanca). **Alosa becuda** (*Chersophilus duponti*).

6)- Bassa Rampetes (Sagunt). **Fartet** (*Aphanius iberus*).

Al mateix text normatiu s'aproven les limitacions d'ús i les diferents actuacions de conservació per a cada una de les zones declarades.

Avistades quatre balenes en les costes valencianes

El matí del 5 d'octubre la Guàrdia Civil avisa el Centre de Recuperaçió de Fauna del Saler de l'albirament des del port de València de 4 rorquals comuns en direcció sud nadant prop de la costa.

Des de l'esmentat centre se'ls indica que col·loquen el seu vaixell (de 30 metres de llarg) a la bocana

del port de València per a evitar que aquestes balenes, de 28 a 22 metres de llarg i un pes de 30 a 80 tones, pogueren entrar-hi.

Una vegada van passar el port de València es van seguir amb el vaixell de la Guàrdia Civil. Amb una llanxa més xicoteta es comprova que efectivament eren 4 rorquals

comuns nadant en direcció sud a una milla de la costa i a uns 16 metres de profunditat.

Durant aproximadament 1 hora es van seguir als exemplars per a comprovar el seu bon estat de salut, per a posteriorment deixar-los seguir el seu camí sense més interferències.

Declaració d'una nova microreserva de flora a Alacant

El 16 de gener del present any va ser declarada com a microrreserva de flora l'àrea anomenada l'Alt de Senabre en el terme municipal de Beniarrés.

Les espècies prioritàries presents en aquesta zona són:

- *Phlomis crinita* i *Teucrium buxifolium subsp. hifacense*.

Mentre que les unitats de vegetació prioritàries són:

a) Matorrals termomediterranis i pre-estèpics: *Helianthemum-Thymetum piperellae* (Codi Natura 2000: 5330).

b) Formacions herboses seques seminaturals i fàcies de matorral: *Teucrio pseudochamaepitys-Brachypodietum retusi* (Codi Natura 2000: 6220).

c) Pendents rocoses calcícoles: *Resedo-Sarcocapnetum saetabensis* (Codi Natura 2000: 8210).

Aquesta microrreserva s'afegeix a les 263 anteriorment declarades a la Comunitat Valenciana: 95 en la província d'Alacant, 67 en la de Castelló i 101 en la de València. La superfície total protegida sota aquesta figura de protecció, en territori valencià, ja supera les 1.880 hectàrees.

Juan Eymar

Dos dels rorquals avistats a la costa valenciana